

СРПСКИ НАРОД

ПУТЕМ ЗДРАВОВОГ РАЗУМА

Никада српском народу није требало више здравог разума и смисла за стварност, више присебности и разборитости, да би без штете, без великих потреса и жртава пребродило ове најтеже тренутке.

Данас се догађаји великом брзином развијају, врло је тешко снаћи се у томе вртлогу и заузети правилни став, да би се из бегле погрешке, које могу бити фаталне по појединце као и по читав народ.

Злонамерни тумачи догађаја покушавају да у свет унесу пометњу и нервозу да би лакше земљу увукли у хаос, у коме ће они спровести своје планове.

Ови злотвори српског народа покушавају исто тако да унесу малодушност и отсуство дисциплине у националне редове, како би их ослабили и лакше изишли на крај са њима.

Многи мисле да је дошао момент да се активном борбом ради на ослобођењу земље и готови су да праве непромишљене кораке, који могу коштати земљу нових непотребних жртава.

Међутим, у овоме судбоносном часу сви треба да имају на уму да је Србија већ са својих 8 милиона дала преко милион избољих својих глава и да би највећи злочин према српском народу био увући га у ново крвопролиће.

Србија је већ дала довољно жртава, мања је од других земаља, па би овакав експеримент био од кобних последица по њену будућност.

Српски народ нема на одмет више ниједну кап крви, ниједну главу сувишну и зато мора свима силама разума да се труди да избегне ново крвопролиће.

Сви треба да знају да ако до тога дође да се може десити да Србија заувек изгуби биолошку виталност и снагу и да ће само моћи наставити живот у вегетирању, док њени суседи, који су лукавством и вештином изгубили жртве моћи ће бројно јачи и биолошки снажнији да се такмиче.

Више него икада потребно је да Србија продужи да иде путем здравог разума, као што је радила после крвавог експеримента из 1941 године. То је најсигурнији и најбољи пут да Србија поврати своју државну сувереност, место да упада у крваве авантуре и непромишљене поступке, угледајући се на друге или поведући се за распаљеном маштом.

Српски народ у овим тешким часовима треба да остане непоколебљив за концентричне нападе иностраних идеологија, пропаганде и новина и да не обаврћива се ни лево ни десно, на обећања и блебове пролази да иде путем здравог разума, чисте свести и својих виталних интереса да би повратио своју државу.

Не треба се поводити за оним што стране новине пишу шта радни говори и шта непријатељи Србије домотавају, већ треба имати поверење у своје вођство, довољно разборитости

и грађанске дисциплине и безусловно поштовати упутства и наређења од оних који уживају Данас више но икада треба пуно поверење народа и његових отсутих највиших ауторитета, мислити само српском главом и памећу и сачувати нерве и дисциплину.

Зато је потребно обуставити свако самовлашће, кабалахуку, непоштовање војних и политичко-управних старешина.

Треба престати са међусобним оптуживањима, клеветима, претњама и индивидуалним осветама, већ у највећој слози и дисциплини сачекати догађаје.

Ако не будемо сложни и јединствени у овим судбоносним часовима, нас чека врло тешка судбина и потпуно неизвесна будућност. Друге земље могу допустити себи такво стање, али Србија, која је већ дала толики данак у крви, неће моћи надживети ново крвопролиће и не-

стаће је у национално-биолошком понору.

Срби, драга браћо српска, остворите добро очи и добро размислите пре свакога корака, јер од њега може зависити ваш отаџинак и бити или не бити српског народа.

ГЕНЕРАЛ НЕДИЋ ПОЛАЖЕ РАЧУН СРПСКОМ НАРОДУ О 3-ГОД. РАДУ

Претседник Српске владе армиски генерал Милан Недић одржао је о трогодишњици 1 септембра преко Београдског радија овај говор српском народу:

„Драга браћо моја и сестре моје,

Бог је добар и он ће нас чувати док не дође дан кад ћемо ми опет у новој Србији имати нашег краља.

Три године је данас како претешке бригае цародне бришем, како бреме народних невоља и народног спаса носим. Нисам по суस्ताо, и нећу поустати, благодарни вама, који сте ме чували, разумели и помогли. Пре три године, ви се сећате, у хаосу 1941 потражио сам од вас поверење и помоћ, да бих спасао Мајку Србију и сав српски народ од црвене немани. Ви сте ми то поверење и помоћ дали. Ја сам их, за ове три године, употребно само на корист нашег народа и наше несрећне отаџбине. А три године, браћо моја и сестре, нарочито три овако тешке године, дуге су и претуге, па је потребно, да вам положим рачун: шта урадох за народ, државу и краља за то време.

Морам прво да подигнем очи небу, и да захвалим Господу Богу што је дао мудрости, снаге и воље српском народу да претурим преко главе мучне и претешке животне борбе у овоме ратном и револуционарном хаосу, у овоме светском вртлогу где се не зна, ни ко ти је непријатељ а ко непријатељ; где те јучерашњи пријатељи бију и не милосрдно треба, а дојучерашњи непријатељи штите и бране. У тако пометеном добу водити брод српског народа кроз бурну најстрашнију и најкрвавију било је опасно, претешко и судбоносно. Тај народни брод могао је сваког часа да се слупа о какве стене, ношен бесним валовима тешког времена. Тешко је и мучно било ово искушење. Ви сте ми сведоци Али, није браћо моја, наш народ и празно изрекао ову своју свету реч „Бог чува Србију“. Тачно је. Ја сам се у то уверио у овој мојој великој трогодишњој мучи. Само бих још додао да је и Срби морају чувати, јер су је два пута у кратком времену упропастили, па и Господ Бог може дићи једног дана казну од Српства и Србије.

Кажем вам много смо мучке претрпели, многе животе непотребно жртвовали, дуго смо изгубили слободу и државу. 1941

била је фатална за нас. Зар се не сећате наше трагедије? Обезглављени, на беспућу, били смо остављени сами себи. Нигде пријатеља, нигде помоћи, нигде зрачка наде. Драгоцену крв српска лила се нештедимиче, главе су српске падале на све стране. Сагоревали смо. Скривени комунистички агитатори црнкоше као трава из земље. Шчепаше народ и лукавим паролама: „партизана и ослободилаца“ увукоше на род у братубилачки рат. Почеше да лете главе и у селу и у граду старих српских оцаковића и домаћина. Црвена интернационала тражила је да се збрише српско име, разори српска породица, оскрвати прадедовска српска земља Тражила је да некрст, антикрст и олош завлада српском светом грудом.

Е, ја нисам дао да Мајка Србија, света земља Србинова, пропадне.

Позван од Комесарске управе и највишењих грађана примио сам се тешке мисије, да спасем Србију и Српство. Код мене је служба народним идеалима: Богу, Краљу, народу и Српству изнад свега. Ако ту има греха што учиних, примам га, нека ми суди Бог и народ. А вас, браћо, ево питам: да ли зло или добро учиних?

Кад сам на дванаести дан пре три године образовао Владу на погодног спаса, многи нису разумели њен значај.

У тешкој катастрофи која је срушила нашу државу и обезглављени српски народ бацила у највеће опасности, многи су изгубили сваку оријентацију и нису били свесни шта треба чинити да се спасавају Срби, Србија и Српство. Међутим, пред нама су се јасно одртавала три пута: један је био радити против окупатора, други — радити с окупатором, а трећи — не радити ништа.

Овај трећи пут морао се одбити из простог разлога, што су комунисти већ почели своју разорну акцију. Не радити ништа значило је, дакле сулбу српског народа дати у руке комуниста. Какве би последице наступиле из тога за Србе није тешко разумети. Па ипак тај султ по нека изаболи, па завршени у мучке руке, а злотићу Вазом изаболог спаса, онећу неко њихово време, остављајући у овим најтежим дани-

ма српски народ његовој свирепој судбини.

Радам против окупатора нити се могла побољшати судбина српског народа, нити иоле утицати на резултат овог великог сукоба између сила. Напротив, тешка и опасна ситуација српског народа се само још више могла погоршати, и сам његов биолошки отаџинак довести у питање. Тиме би се једино ишло на руку комунистима и њиховом разорном делу, на највећу несрећу српску. Било је неких који су пошли овим путем, али су се касније, после многих узалудно жртвованих српских глава, морали са њега враћати.

Ради спасавања српског народа био је остао дакле само један једини пут: сарадња с окупатором. Тај пут изабрала је Влада народног спаса и њиме непоколебљиво иде већ пуне три године. Вршећи ову претешку дужност према земљи и народу, влада се није обзирала на критике неразумних ни на увреде и погрде недостојних. Време и догађаји давали су јој све више за право, а број њених критичара све се више смањивао.

Идући неустрасиво својим путем влада је успела да српски народ изведе из беспућа и да га спасе од биолошког истребљивања које му је претило. За спас народа она није презала ни од какве властите жртве и кад је требало иступала је са највећом олушношћу и енергијом.

Србија је морала да живи не само ради себе, но ради целог Српства, које је у смртним мукима, — у ропцу — окретало невољавену главу Србији Она је била њихова једина нада и котва спасења.

И шта би?

Наши напори крунисани су успехом. Србија живи и живеће. Свете жртве, пале за ове три године, нису пале узалуд. Србија је не само спасена, већ и дефинитивно постала неодољиви центар окупљања за све Србе. Она се је оспособила, да у будућности одигра ову улогу коју је историја предодредила.

Запамтите добро! догод се српски стег с Авале виће, догле Српство погнуло није!

Србија је постала свето уточиште свима огањеним и упропашћеним Србима из свих српских земаља. Мајка Србија гледа све те страдалнике, под своје

скуте прикупља, спасава и негује је познатија поколења, која ће српству много ваљати.

У данима ужаса, рушења, паљења и убијања избија сва грађитељска снага Србије. Многи и многи народи око нас и даље од нас диве се Србији, од које зрачи њена духовна снага, и блешти отсјај карактера и јунаштва. И Србија, иако окупирана, има свој углед не само код народа Балкана, но и у Европи. Због ових њених врлина и својстава српски народ може бити уверен да се карта Балкана не може и неће правити ни мимо ни противу њега.

Србија је носилац заставе у борби против комунизма на Балкану. Отуда је данас велика политичка и војничка вредност српског народа и у европском и у светском погледу Отуда он претставља сада најбољи бедем отпора комунизму. Она се чиниеница бележи и истиче у целом свету са дивљењем и уважањем. У исто време, она показује свима и свакоме колика је велика витална снага Срба. А што с ова снага и ове врлине могле да дођу до изражаја, има се захвалити Влади Народног спаса која је надчовечанским напорима из партипарчета створила државу, која је данас, иако под окупатором, количина за рачунање. Влада је могла да учини ово благодарећи вама, драга браћо моја и сестре, јер ме сте следили и помогли.

Драга браћо моја и сестре моје,

Није само ово учинила Влада народног спаса за ове три године. Има много и много корисних рефорама, које смо извршили, изко см орадили уједном револуционарном добу, а земља била под окупацијом. Зато сматрам да треба о њима да проговорим, јер су постигнути значајни резултати, који ће имати особито повољног утицаја по живот и будућност српског народа.

Узимамо само реформу планске пољопривредне производње. Њојзи хвала не постовада у Србији нико од глади. Чак мала Србија многим и многим поштекла је у помоћ и издржала их. Тек ће се та њена благотворност осетити у будућности. Могу рећи да је планска производња извола једнолична пошваћено и Бога ми стопостотничко одржао државно. А што за ре-

(Наставак на 4-тој страни)

ПРЕД ОДЛУКОМ

Ратна збивања завојила су се до највеће отворне и враталомне брзине. Стаљин је све у покрет: оружје, мудрост, интелигенција, пропаганда и политика. Ко схвата до краја рат, тај ће и победити. Ми, савременици, присуствујемо једној ратној игри, каквој нити је било. Нити ће бити сличних примера. Све се из основа мења, ратни пријатељи преко ноћи постају ратни непријатељи и обратно. Интереси су тако изукрштени, да је рат постао конфузан. У таквим збивањима, човеку је тешко се снаћи, народима још теже, зато обаврност треба да је умногостручена.

Извесни народи већ су пали у тој борби, јер су подлегли искушењу. Пример Бадолеве Италије није их ничем pouчио. Кад једна држава улеће у један рат, она бар све потле док тај рат води, има чисту и јасну ситуацију. Она зна свога противника и противу њега мобилише све своје расположиве силе. Али, кад једна ратујућа сила пре времена изгуби осећај сигурности, па поклекне и положи оружје у овом времену где се воде тоталитарни ратови, она се излаже страховитим опасностима са свих страна. Она тиме рат није свршила, него је напротив увела земљу у једно хаотично стање, где су јој сви непријатељи споља са додатком и једног најстрашнијег, унутарњег, који гура народ у анархију и грађанске ратове.

За ово довољни су примери, који су пред нама у овом светском конфликту. Тако, ни једна држава која је ушла у овај рат па ратно попрште напустила, нити је слободна, нити је смирена.

Напротив, све такве државе, увалите су своје народе у такву анархију и толико пате, да нико таквом стању не може крај сагледати.

Реч „капитулација“, постала је једна крилатица, коју извесни народи са лакоћом примају. У ранијим ратовима капитулација једне зараћене стране значила је један пораз, један изгубљен рат, али бар и свршен рат са повраћајем у редовно, мирнодопско стање.

Данас, од тога свега, нема ништа. Зараћена страна капитулира, али народ се тек тада излаже ужасним последицама једног општег поремећаја, јер рат је гигантских размера те и даље траје.

Мали народи, који у већини никад нису водили неку своју самосталну политику, увек су били пијони у међународној шаховској игри великих сила. Отуда, они и нису могли бити постојани у својим одлукама. Доба витештва и народне чести изгледа за многе од њих, да је одавно минуло.

Оно што се догодило и догађа у овом рату заиста је срамота XX века. Изневистити пријатеља, у најтежим часовима забрости му нош у лећа, препарити га или продати, одустајањем од даље борбе изложити савезника смртној опасности, заиста је једно подло дело, које је постало као нека зараза у овом рату.

Из оваких примера зар се не осећа шта свршетак овог рата има да нам донесе? Нема трећег избора. Или ће се народи врати-

ти старим светим традицијама међусобног поштовања, чести и витештва, или ће народи запасти у најниже ступи и клати се међусобно до истребљења.

Не треба нарочито ни истаћи, да носници овог неморала данас су комунисти сакупљени са свих страна земаљске кугле, који спроводе светску револуцију. На оној заравијој и бољој страни, која се супроставља таквом олошу, налазе се већина капиталистичких држава, чији је егонизам већ толико велики, да је постао слеп за све остало, што се око њега одиграва. Благодарени само том тупом, материјалном и нељудском осећању већине културних народа, могао је да се из њега излучи комунизам у тако широким размерама, да данас прети уништењем целом човечанству.

Из таквих околности створио се и један сасвим неприродан однос између капитализма и комунизма, јер су се нашли на једној линији у овом рату и удруженим силама ломе досадање темеље културног друштва. Претставници и вође ова два антипода верују, да ће на крају крајева један другом подвалити и доћи до неке превласти. У ствари, једни и други терајући у крајност, бацају човечанство у дуготрајне несреће, варварство и уништење. То је слика данашњег рата у коме бледе напори паметних и културних народа, да овај смртносни чочак човечанства зауставе на ивици провалице.

Рат је превалица све људске могућности стрпљења и добре воље и данас се тражи силом оружја крајња одлука. Вара се сваки онај, ко мисли да у заједничкој победи капитала и комунизма долази и крај рата.

Ако би и пала каква одлука у овом рату, како сада стоје зара-

ћене стране једна према другој, то не би значило крај рата, него једно пролазно, кратко стање из кога би се изродио нови, још страшнији рат за одлуку победе капитализма или комунизма. У сваком случају, то би значило и крај европских народа, старог уверења и културног подизања, јер би се европско тло недужних народа претворило у крваво попрште једне и друге јереси.

Овде се види сва трагедија културних народа, јер су жртве две крајности, две опречности, као што се види и кобна грешка империјалистичких незајачљивих капиталистичких земаља, које су направиле фаталну грешку да се макар и за кратко време упрегну у комунистички јарам.

Уместо, да су скратили своје прохтеве и сложили се са умереном струјом европских народа противу комунизма, они су потхранили гују у својим недрама, која ће их гадно ујести и вероватно натерати, да поделе судбину оних, које су заједничким снагама, све досада уништавали.

Српски народ, далеко изостао иза ових великих партнера, биће принуђен да поднесе још велике жртве за туч рачун. Али, ако се на време прибере, освести и прикупи у једну снажну националну заједницу, успеће ипак да висину тих жртава смањи, а себи осигура будућност у свом животном простору. Од његове брзе консолидације и храброг држања зависиће и његова судбина.

У сваком случају, мудрошћу вођен, мора се потрудити да избегне свако мешање у ове велике обрачунае. Ако му то пође за руком, онда са извесним спокојством може мирно очекивати и крајњу одлуку.

Б. Ђ. Н.

СТАЊЕ НА РАТИШТИМА

од дивиз. генерала Дитмара

Берлин, 6 септембра

Познати претставник великонемачког радија дивизијски генерал Дитмар изјавио је данас поводом војне ситуације следеће:

Са нарочито тешком забринутошћу уграли смо поглед ка Западу. Британија и нарочито Америка су овде употребили надмоћност која им стоји на располагању у погледу броја одреда и борбених средстава на такав начин, који се потпуно може упоредити са нашим продором на линији Мажино и нападом ка ушћу Сене године 1940. Том приликом треба имати пред очима да смо ми извојевали победе против једног противника чија педокупна јачина није била много мања од наше. Оперативни успеси које сада постиже наш западни противник нису отети непријатељу који има приближно исту борбену снагу.

Само са огорчењем можемо ми саити на то шта би се десило када би се сада Енглези и Американци могли супротставити у односу снага који би само ма приближно одговарали ономе из 1940. То нису неплодна размишљања. Она нас напротив pouчавају да је поново као и на Истоку недовољност средстава та која нам данас ускраћује успех, који би нам раније једва могао бити оспорен под уравнотеженим приликама.

Ова констатација не представља излив неке војне препотенције те се тога бежимо у прошлост да не би пред садашњицом морали спустити заставу. Напротив ми признајемо да су покртовања успеси нарочито Американца приликом спровођења њиховог похода на Француску били на потпуној висини.

Али ми сада ипак знамо како је дошло до тога да су Енглези и Американци сада продлажи све до у простор Мена, Арагона и на западну ивицу Ардена и да су себи прокрчили пут кроз Пикардију и Артуа ка северу у правцу обале Канаала. Оно што им се досада могло супротставити били су већином бројно слаби одреди који су били подеље-

ни на широком фронтовима те се тога нису били способни за сталне акције, чиме такви преградни положаји који ниуком случају не претстављају борбене фронтове.

У уобичајеном смислу речи нису могли да спрече надирење противничких тенковских снага нити да их присиле на други правца, нити да их задрже за дуже времена. Њихов задатак је био искључиво тај да се привремено задрже. Под садашњим околностима нису могли овај задатак баље испунити него што су га испунили.

Ми се сада налазимо пред новим потребама. Ми смо годинама из огромних области на Истоку и Западу извлачили корист у смислу стварања великих резерви на многобројним пољима ратне привреде и присилили смо противника да га поново заузима уз веома велике губитке. То су у целокупном билансу овога рата још увек веома позитивни фактори иако ни жртве које смо само приликом освајања као и у борби за добијено морали примети нису веома мале. Ми се сада боримо на знатно редуцираном простору.

Било би погрешно приказати да смо желели или хтели овај развој. Али и то је сигурно да се све више опажа јаче изједначавање снаге и пространства. То се показало увек као предност између броја и борбене вредности расположивих одреда с једне стране и пространства фронта ва које је потребно одбранити за онага, кога одређене околности приморавају на одбранбену борбу. Као последица дефинитивног искористићања која је било циљ свих наших напора у последње време, немачка народна снага брани се на скраћеним и припремљеним линијама.

Стога је потпуно вероватно да ће се стратешки равнотежа која је сада изгубљена на западу успоставити на исти начин, као што се на изненађење свих малодушних особа, али и наших непријатеља, догодило на источном фронту. Нико не може предвидети да ће до поновне стабилизације западног фронта бити потребни још невероватни напори и необична издржљивост.

При томе не треба да нас муче преторна питања зашто се већ раније могло догодити оно што се сада дешава. Слична питања оптерећују, а не воде нас до циља. Сви ми носимо један део одговорности за оно што је дошло, пошто је исцуриве дубоко у немачком бићу укорењена наклоност за темељности у споредним питањима и за проценување сопственог делокруга рада. Треба узети и то у обзир да су обезбеђење, управа и коришћење пространих области које су некада биле освојене захтевали и ван војног поља многобројне снаге, које на тај начин нису суделовале у непосредном циљу борбе. За те сврхе била је потребна много јача организација.

Ови задаци отпали су сада као и многи други, те ће и то знатно допринети ослабењу непосредне и личне одбране на потребну широку основу.

КАПИТУЛАЦИЈА ФИНСКЕ

Финска влада, под притиском коалираца, донела је одлуку од судбоносног, у ствари самоубилачког значаја за афински народ. После многогодишње јуначке борбе против несравњено надмоћнијег непријатеља, борбе која је била обележена многим страницама невероватног самопожртвовања и херојства, борбе којој се цео свет дивио, којој је сама америчка и енглеска јавност певала читаве славоспеве, данас је тај исти мали, храбри и јуначки народ, под притиском те исте јавности, под притиском закулисних сплетак и под притиском паклених политичких планова морао да подлегне и да на жртвеник оних који су га једном ковали у звезде жртвује оно што је свакоме народу најдрагоценије: своју слободу.

Финска је морала да се одрекне своје сопствене воље коју је фински народ тако одлучно показао током историје у свакој прилици и небројено пута, а то је била воља националног одржања и борбе до пуног самопожртвовања са вековним непријатељем.

Данас је фински народ довео своју егзистенцију у највећу опасност. То је јасно, а несумњиво је изражено и у самој изјави

финског председника владе, који није крио да садашњи пут Финске има у себи многе недогледање опасности, пошто совјетски услови још нису познати.

Да би ипак некако поднео пре горку пилулу своје народу, претседник финске владе покушао је да истакне како Совјетска Унија не нисистира више на безусловној капитулацији. Но, целокупна реакција Совјетске Уније на финске кораке исцуриве јасно показује како је то само једна илузија којом би требало тренутно успавати свест финског народа, да би затим уследила претешка стварност безусловног потчињавања Москви.

Довољно је осврнути се на судбину Балтичких држава и Пољске, да би се добила јасна слика совјетске игре са Финском.

А енглеска политика, пошто је довела Финску до овог очајничког корака, данас опет, по свом обичају, заузима сасвим другачији став и повлачи се пред догађајима. Уобичајеним динизмом према судбини свих малих народа Рајтеров дипломатски дописник изјављује да се Финска помирила са судбином, али међутим без икаквог знака кајања.

Финци ће морати да капитулирају без говора и да приме у-

слове које им диктира Москва. Свако друго тумачење је „игра речи“, којом финском народу треба да буде заслађена горка пилула.

Ако Финци сада верују, велики лист, да се могу одрећи немачке помоћи, онда ће ускоро добити нов доказ за старо искуство да се борба против болшевијизма не може избећи, а да се не стави на коцку национална егзистенција једног народа. Истичући притисак који су Енглеска и Америка вршиле на Финску поново се потврђује потпуна равнодушност западних сила према малим народима.

Лист МОРГЕНПОСТ вели, да је Немачка заузимала према Финској увек потпуно јасан став, док је Енглеска издала не само Европу, него и Финску. А лист ФРИТ ФОЛК пише: „Болшевијизам данас предаје рачун, а Енглеска мора свуда да га плаћа, како у Италији и Француској, тако и на Балкану, а сада и у Финској.“ Лист истиче такође другарски став који је Немачка увек имала према Финској и на крају примећује да се и Норвешка мора чувати, да једног дана не би послужила за поткусуривање енглеских рачуна.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

Уредништво и Администрација Престолонаследников трг Бр. 43у партер (Теразије).
ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772
Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Преса“ а. д. Влајковићева 8.

„БОЖЕ ПРАВДЕ...“

Поводом Краљевог рођендана, 6 септембра, српски народ је из највећих дубина своје душе и срца управо топлим и свесрдним молитвама Господу Богу да излије свој благослов на његовог владара и да му подари дуг живот и срећу за спас и добро српског народа.

То је био један јединствен тренутак у животу српског народа, када је он све своје наде, своје жеље и своје стрепње везао за свога младога Краља, изданика велике династије Карађорђевића, под чијим окриљем он је постигао највеће успоне и највећу славу.

Зато и данас у овим најтежим часовима своје историје српски народ са поуздањем и вером гледа у славну звезду династије Карађорђевића, очекујући да је још једном спасе од пропасти и обезбеди његов историски континуитет.

Зато покличи: »Живео Краљ«, који су се разлегали 6 септембра широм Србије од Београда па до највињих засека, широм српских брегова и планина, молитве коју је народ управо Богу биле су највернији израз оданости српског народа монархистичкој идеји, династији и Краљу, који у овим часовима нису само симболи је-

динства народа, већ су и оличење саме воље за животом једнога народа који хоће вечно да живи и да траје.

Из своје прошлости и свога искуства српски народ инстинктивно тражи заштиту од монархије, од свога Краља, јер зна да они садрже у себи снагу и моћ да га спасу од опасности и обезбеди живот.

Ретко када у историји једнога народа очигледније и опипљивије интереси монархије и народа били су истоветни. Ретко када та веза, у редовним приликама готово невидљива, била је видна и осећала се њена снага и њен значај за живот народа. Ништа није сметало што су стране велике силе покушале да унесу пометњу у тај однос између монарха и његовог народа. Народ добро зна и осећа шта мисли и жели његов владар, његов млади Краљ, потомак славних владара, који су водили српски народ правим путем његове снаге и величине и који никад нису погрешили у вршењу своје краљевске дужности и у чувању свога народа.

Народ зна да оно што говори млади Краљ у Лондону није израз његове воље и његове мисли, већ да он то чини као заточеник једног човека и да ће скоро доћи

дан када ће моћи слободно да каже своју мисао. Он зна да су монархија и Краљ његова најбоља одбрана и заштита од безбожних и антinationалних комунизма, који хоће да прогуте Србију и српски народ и да учине крај његовој великој историји.

Зато он се још већом вером и поуздањем окупља се тога дана око свога Краља, око монархистичке идеје, чекајући од њих избављење и спас. Клечачи, као и његове вође, цео један народ управо је своје молитве небу,

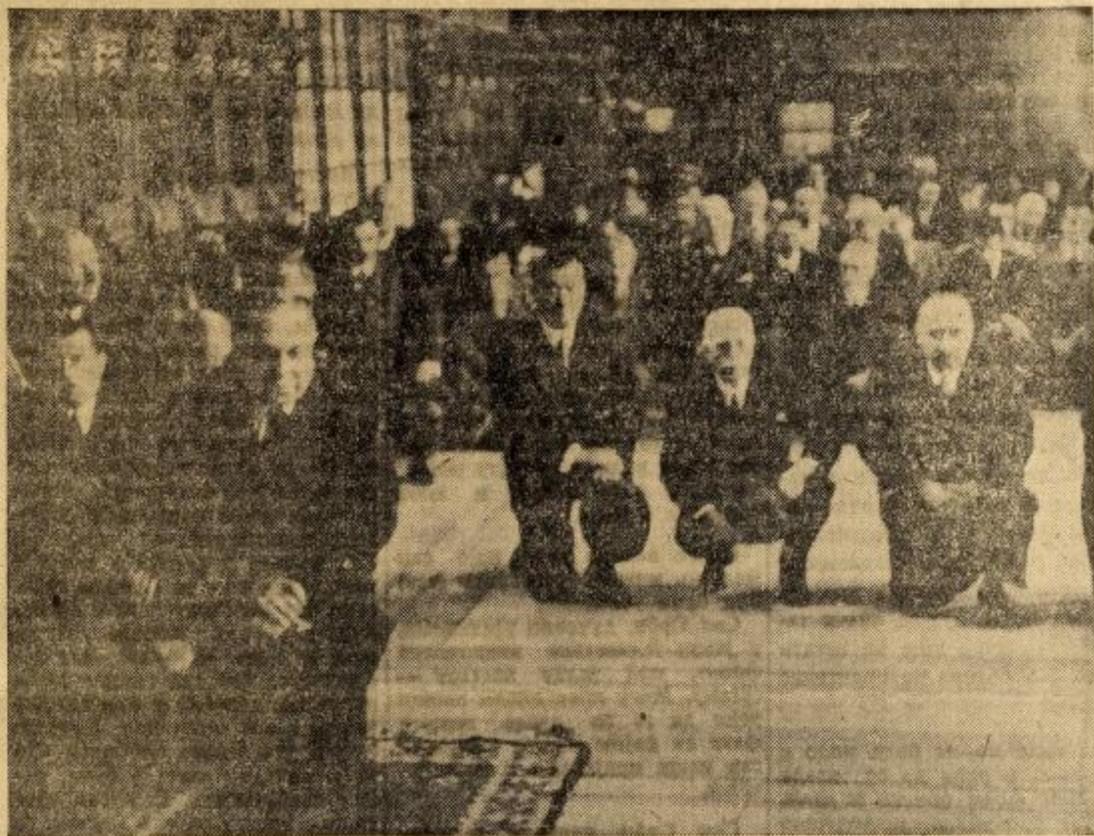
које су биле трагичан вапај да се у миру прослава његово име, Господ смилује на један мали народ и да му допусти да и даље слави крсну славу, носи своје часно име и натапа знојем своју криву.

Те своје скромне жеље, своје тежње кроз векове српски народ везује више неог икада за свога Краља у коме гледа свој спас, залог боље будућности у слози и јединству целог српског народа.

То је традиционална улога монархије у животу српског народа, која и овога пута даје српском народу изванредну снагу да се супротстави болшевичкој опасности ма са које стране долазила.

Српски народ саосећа и пати заједно са својим младим Краљем, својом узденицом и својом надом, очекујући да ће скоро сви заједно у својој држави моћи слободно да раде.

М. М.

Претседник владе генерал Милан Ђ. Недич клечи за време молитве: »за Краљеву здравље и целог Краљевог Дома«

БЕОГРАЂАНИ

Патња, бол, сузе, али изнад свега нада на нове боље дане, било је оно што нас је кроз минуле ратне године пратило. За све то време у најбољој братској вери следовали сте ми, као ономе који је био позван, да пред Вама сва искушења поднесем, да би за све Вас лакша била.

Од трагичних дана априла 1941 године до данас, ми смо заједно верујући један другоме, прошли са најмање могуће жртава кроз буру и пакао ратних догађаја, само због тога, што сте увек следовали позивима, које сам Вам упућивао ради добра и среће свију Вас, ради будућности нашега лепог Београда.

БЕОГРАЂАНИ,

Ви сте сачували сву лепоту онога што Србина великим чини. Данас је пред Вама највећа и најтежа дужност, да својим држањем до краја сачувате себе, своје миље и драге и наш Београд за будућност која ће бити светла и велика.

ДРАГИ МОЈИ СУГРАЂАНИ,

Ваша полиција и Ваша Општина пружили су Вам у најтежим данима бола, све, да би Вам живот, мир, ред, личну и имовну безбедност загарантовали. Верујте да ће сви органи тих Ваших власти, ту дужност до краја извршити све до дана који понос и срећу значи. Ви морате својим држањем витешким, достојанственим, а изнад свега мудрим, да им тај задатак олакшате. То је заповест и захтев будућности.

МИР, РЕД И ПОСЛУШНОСТ НЕКА БУДЕ ИМПЕРАТИВ ДАНАШЊИЦЕ И ДЕВИЗА СУТРАШЊИЦЕ.

Ја знам да ће тако бити, јер верујем београђанима да ће ме разумети као што су ме увек до сада разумели.

Себе лично сам свесно жртвовао, да Београд и београђани преживе тешке дане и да доживе нови народни и национални успон. Остајем до краја за све Вас као гарант пред окупаторским властима да ће београђани закупити ту реч, коју сам испред њих дао.

БЕОГРАЂАНИ,

Ради Вас, ради Ваше деце и будућности послушајте и следите савет:

У ВЕРИ СВЕТОСАВСКОЈ СА НАДОМ У БОГА, КРАЉА

РЕД, МИР И ПОРЕДАК. ЈЕР ТО ЈЕ ЈЕДИНА ЗАЛОГА НАШЕГ БУДУЋЕГ СЛОБОДНОГ НАЦИОНАЛНОГ ЖИВОТА.

Нека живи Београд и београђани.

На дан 6 септембра 1944 год.
у Београду.

Претседник општине и
Управник града Београда,
ДРАГ. Љ. ЈОВАНОВИЋ, с. р.

Бомбе - честитке

У ПАМЕТ СЕ!

Српски народ никада није био у већој опасности него данас. Више него икада њему прети уништење, како споља, тако и изнутра. Споља су навалили Неврби да га и иначе ојађеног докурсуре, а изнутра стара српска неслога гура га у грађански и братоубилачки рат.

Наместо да у миру и реду дочека слободу, српски народ изгледа, почиње да губи присуство духа и стрпљење. Неодговорни и неуравнотежени људи праве испале који могу српски народ прескупо стати. Већ хиљаде невиних људи, жена и деце треба својим животима да плате ове авантуре.

И што је најгоре, ове испале чине чак и поједини националисти, који, ма коме табору припадали, никада не смеју давати повода за неред и хаос. Јер то може користити само њиховим противницима, који хоће у мутноме да лове.

Већ више времена огромна већина српског народа дава је јасних доказа да је национална Срби данас, и мило и велико, и мушко и женско, и грађанин и сељак, желе

свога Краља и своју националну слободну државу. А то баш противници Српства не желе. Ако на то баш и моралну пристати они хоће да српски народ слободу и Краља дочека понова десеткован и измишарен, само „са лудом ћеном од седам година“.

Каква би улога српског народа била у слободној држави није тешко погодити. Наместо водећег народа, он би био гурнут у други, трећи, па и десети ред. А то се баш и хоће. То хоће они који се боје његове виталности, његовог смисла за државу и жртава које је он за њу поднео.

Зато се сви Срби националисти имају узети у памет. Морају добро одмеравати сваки свој корак. Данас није време ни за каква међусобна оптуживања и лична разрачунавања. Рачуни ће се морати полагати, али њих ће морати подлагати и они који данас српски народ, из романтизма или непромишљености, гурају у опасну авантуру, која га може скупо и прескупо стати.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

(Наставак на 4-ој страни)

„ВОДИЛИ СМО СТРОГО НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ“

(Наставак са 1-ве стране)

чем о национализацији просвете и увођењу нових метода рада у школама свих степена; васпитању наше омладине, јер је она сва нада и будућност нашег народа. Неће она више отићи у табор непријатеља Српства и којеквалних интернационала. Ми смо је почели учити да ради и отворили јој очи да је у раду живо ти срећа, а не у бадавању. Нерад је извор свих зала. Наша Национална служба је наша дика и понос и има трајну вредност. Уверен сам да ће послужити корисно, за даљи напредак и у нашој слободној држави.

Нарочиту бригу посветили смо социјалном старању, радничком питању, породици: мајци и деци. Ово ће остати трајан спомен наших надчовеческих напора у овом претешком и бурном револуционарном времену, кад су многи и многи изгубили главе, побегли које куда, а неки се завукли у рупе, и пустили народ низ воду. Јер у овим судбоносним мјанима није се смело себићно мислити само на себе, већ се морало мислити на свој народ, за њега жртвовати, њега спасавати, за њега умрети.

Исто тако постигнута је стабилност и наше унутрашње управе. Извршена је административна реформа у погледу реструктурирања централне управе и давање више могућности рада локалним властима и самоуправама. Ова реформа, у сагласности са потребама појединих крајева и са народним духом, значи такође једно дело које ће остати трајно без обзира на политичке промене.

Али овде морам бити мало и нескроман и рећи да се влада Народног спаса поноси и дичи, што је пробудила једнодушно интересовање о вредности и значају нашег села у националном животу у прошлости и садашњости. Данас је свакоме јасно да је наш сеоски домаћин темељ нашег националног и државног живота, извор наше физичке и моралне снаге и основа на којој ћемо изградити нову државу, нову отаџбину рада, реда, поштења и правде. Данас је јасно свакоме брату Србину и сестри Српкињи, да морамо поћи од села, њега препородити, обновити и подићи, јер ће само тако Нова Србија и Српство бити срећна и напредна земља. Да би ово било, ја сам увек ударао гласом, а сад остављам као аманет, да препород села и обнову Нове Србије изврши наш народ путем задругарства, коме смо данас ударили гранит темељом Уредбом о српском задругарству. Зато велам, нек је срећно и благословено. Ми нисмо знали какву силу и моћ имамо у нашем задругарском животу, који је нас одржао, очувао и подигао у петстољетној борби с османлиском најездом, кад смо бранили Европу са истока.

Задругарство, као база нашег будућег националног и државног живота, прихваћено је од свију данас и сви се слажемо да сутра путем њега морамо обезбедити сељаштву он оместо у држави и у нашем националном животу, по његовом економском значају у привреди и према његовом бројном стању. Лично ја мислим, да је самим тим учинио највише у погледу припрема терена за једно здравије и правичније друштво, где ће најзначајнији његов члан, сељак имати заслужено место. Досад смо у том погледу били без одређене линије, остављајући по страни најбројнији и најважнији нације, нашег вредног и

бистрог сељака и наше учмало село.

И када вам данас подносим рачун да видите шта смо за ове три године урадили, могу вам рећи да смо пре свега водили само једну политику строго националну, где су могли сви добри Срби да сарађују. Ми смо имали само једно гесло, само једну водећу мисао: „Српство нада све и изнад свега!“ Ту народну политику и данас спроводимо и нићи ћемо с њом до краја, докле не видимо цео српски народ уједињен у једној мисли и једној акцији свих Срба. Ни једна корисна српска снага не сме да остане по страни. Зато смо ми увек мирили Србе, звали на окуп у један јединствен само српски фронт ради спаса српског рода и српске земље. Ову слогу и сам народ тражи и поручује са свих страна. Биће онако како хоће народ. Његов здрав смисао види у тој слози једини спас. А благ народа је врховна заповест за све његове добре синове.

Ми Срби узвикујемо сложено и из једног гласа: ми желимо обновљену самосталну српску државу, добру Мајку свих уједињених Срба са нашим Краљем Петром на челу. То је наш свети национални програм, то је наша једина национална политика. Тај национални програм мора се уздићи изнад свега. Он нас мора водити на путу нашег коначног оздрављења и нове величине Србије.

Овако велико дело, које сви желимо, можемо остварити само под овим условима:

Сви Срби, духовно уједињени, у један јединствен национални фронт, под једну заставу — српску. Могу пред лицем вањим рећи да је то данас свршене чинице са којим морају рачунати сви наши пријатељи и непријатељи.

Сви Срби противу највећег нашег дин-душманна комунизма и спреге Шубашић—Јосип Броз и оних што се иза њих крију.

И у овоме могу вам рећи да је српски народ једнодушан, јер је свестан превелике опасности, јер је убеђен да је то за Српство императив данашњице.

Сви Срби морају се старати да у своје српскоме простору што пре завлада ред, мир и ред Сваки дан проведен у миру ојачава српски народ, чува му снагу за одлучан тренутак, кад ће и он проговорити, кад се мора чути и његова реч.

Сви Срби морају бити свесни да ће бити онда јаки, кад све своје синове, који су оружаном српска снага, сматрају браћом својом, браниоцима српског имена, вере, огњишта, Краља и Српства, кад је сматрају Српском војском. Само тако јединствени могу спокојно, ведро и сигурно гледати у дане који долазе, јер уједињен, снажан и збратимљен Српски народ нема се чега бојати.

Сви Срби морају бити дисциплиновани и по сваку цену одржати ред. У језгру Српства у Србији не сме бити хаоса. Зато сви ти безумници, који носе српско име, а проузрокују неред, пљачкају, па макар се звали и националима, помажу само на тај начин комунисте и отварају широко поље за братоубилачки рат, сада и у будућности. Мора се као у вашој залузи и у држави један врховни домаћин слушати, ако се жели добро своје народу и ојаћеној Мајци Србији.

Све ово вам говорим, саветujem и тражим у име отаџбине, јер долазе одлучни а можда и

и још тежи дани. Ово вам кажем не као тига злослутница, и окао човек који гледа и мало даље. Ето, због тога морају се сви ови напред набројани услови тачно извршити и цео српски народ бити слојан, дисциплинован и војнички јак. Морамо имати стално на уму: српска се судбина решава за увек, куца последња четврт до дванајест, долази наше време, за које сам вам говорно увек да га стрљати дочекате, јер ће оно решити српски проблем и српско питање.

А после испуњеног националног програма биће Србија уређена вољом народа, како он хоће, јер тако и мора бити. А народ хоће, нову Србију, честиту, поштену, пуну реда и рада и правде. Ово ће бити, ако му одговорни државни фактори даду национално сељачку задругарну државу.

Драга браћо Срби и сестре Српкиње,

Ето, то је рачун мојих трогодишњих напора заједно са вама у спасавању српског народа и Српства. Што је овако стање код нас, боље него код многих других, вама хвала, што сте ме помогли и дали ми ваше поверење. За то сам и могао да истрајем на овом трогодишњем, тешком, трновитом путу. Ако хоћете да изађемо из ових тешких мука као победници, морате ми и даље поклонити вашу веру и помагати ме свесрдно. Сви и млади и велики и стари и млади, сви који се Србима зовете и ову напаћену земљу синовском љубављу љубите. Останите уз мене. Ја нисам ваше поверење за ове три године злоупотребио, нећу ни у будуће. Дajem вам реч поштењеног Србина: Кад будем видео слободну Србију, предаћу власт у руке нашег изабраника. Ја нисам због власти дошао на ово место, не отимам власт ни од кога, не борим се за власт. Ја сам на ово место дошао само вас ради, вашег спаса ради и ради спаса Српске свете родне груди.

Увек будите уверени да ја мислим оно и онако како и ви мислите, ваше бриге и моје су бриге, ваша вера и моја је вера Хајдете са мном заједно српским путем: брат уз брата, сестра уз сестру, руку под руку, раме уз раме. Тај је пут освештен српском историјом, српском славом, српским мученишвом, на том путу истрајати значи васкрснути у бољој и лепшој слави за срећу свога српског рода. Ја сам вас тим царским староставним српским путем повео, ми ћемо се на њему сачувати и спасти. Продужимо и даље њиме да идемо, вања истрајност и стрљене биће награђени.

Живео Краљ Петар III!
Живела српска слога!
Живео српски народ!

ПОСЛЕДЊЕ ИСКУШЕЊЕ СРПСКОГ НАРОДА

Догађаји иду својим током. Огромне снаге сукобљавају се на фронтима Европе. Армије наоружане моћним ратним оружјем, ваздушне и поморске ескадре, тенковске и оклопне бригаде боре се и крећу по плановима којима руководе најспремнији војни стратези и војни штабови по правилима ратне вештине. Пред том силом наоружаних маса, бојне технике и војничког ума, ненаоружани или полунаоружани народ, без моћних средстава ваздушних и копнених, без стручног војног вођства, ма колика да је његова бројност, не претставља у ствари никакву значајну чињеницу која би могла да игра ма какву одлучујућу улогу. Али, ако би тај ненаоружани или полунаоружани народ својим изгредима и мешањем покушао да омете војне планове и покрете једне ратујуће стране, ма која она била, изложио би самог себе ратним мерама које би против њега морале да буду предузете.

Пред собом имамо два очигледна и крвава примера: превремени устанак у Паризу и превремени устанак у Варшави. Један део грађана Париза сматрао је за потребно да сам предузме обрачунавање са окупатором, који је у граду имао још извесне своје стратешке планове. Јасно је било да се тиме срља у самоубиство. Париске улице испуниле су се лешевима грађана. А све те жртве нису ни за један дан, ни

за један час ни убрзале ни успориле ток војних операција. Народ је само дао један ником непотребан и ником некористан данак у крви.

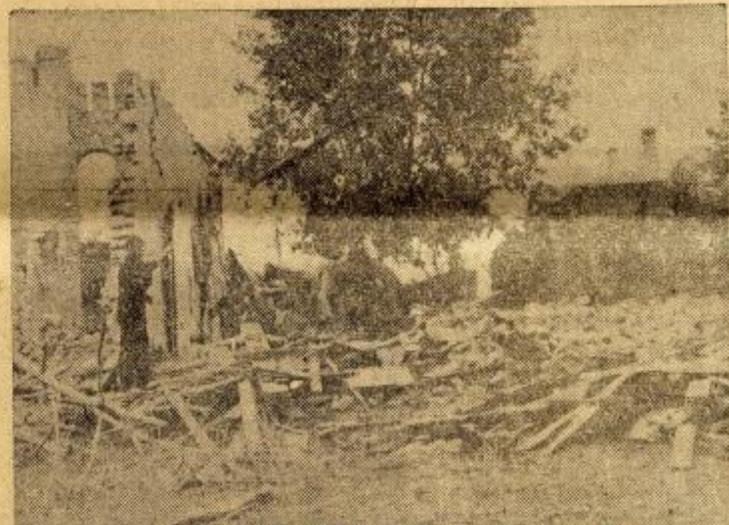
Исти, али још трагичнији случај био је са устаницима у Варшави. Кад су операције стигле до предтера Варшаве покренуо се варшавски подземни покрет. Убрзо се испољила његова безначајност, јер су операције војни противдејством заустављене, а подземни покрет доживео је најтрагичнију ликвидацију.

Овај рат прогутао је безбројне жртве. У давању жртава сразмерно је можда највише погођен српски народ. Погођен је толико, да данас већ његова биолошка егзистенција претставља велики проблем сутрашњице. Давати нове непотребне жртве значило би срљати у самоубиство.

Имајући пред очима туђе примере, имајући пред очима своју сопствену будућност, српски народ имаће несумњиво у последњем тренутку толико здравог смисла и разума да се чува сваке пропаганде и да избегава сваки поступак који би од њега тражио нове невинне жртве.

Српски народ, који за собом има тако славну вековну прошлост, мора да уђе као чињеница и у нову будућност, а то ће успети једино ако морално и биолошки преживи ово време најстрашнијег искушења и истребљења у историји човечанства.

В. А.

БОМБЕ-ЧЕСТИТКЕ

(Наставак са 3-ће стране)

Англоамеричке ескадриле пошле су право на Београд и испустиле свој смртоносни товар. Погођени су периферички квартали, настањени махом сиротињом, са малим мртвошним кућицама и са малим склопштима. Ма да је обим напада био мањи од ранијих, број жртава био је сразмерно велики.

Само у једном склопшту погинуло је 200 лица, а камioni и кола преносили су целог дана

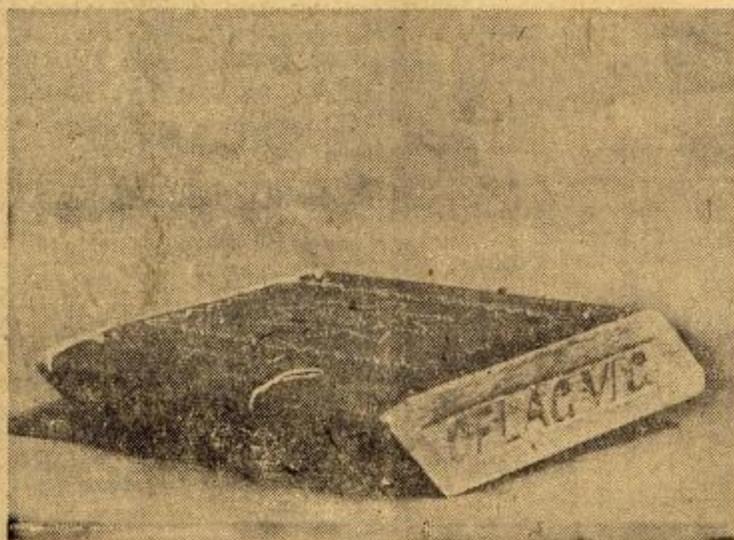
нове жртве на гробље. Исто тако велики је био број рањеника.

Осим Београда нападнут је и стог дана читав низ српских градова и села, где је такође пао велики број жртава.

Још једном морали смо на жалост утврдити како изгледа „ослобођење“ које нам наши савезници доносе, а које је обележено крвавим трагом безбројних и невиних жртава плаћених животима иначе десеткованог, исцрпљеног и намученог српског народа.

ПОКЛОН ЗАРОБЉЕНИКА ПРЕТСЕДНИКУ ВЛАДЕ

Официр из заробљеничког логора у Оснабрику упутили су поклон председнику владе генералу М. Недићу у виду једне табакере коју су израдили у плеху од кутња са конзервама. Овај поклон учинили су у знак захвалности за поздрав, који им је упутно приликом отварања емисије „Твоја српска емисија“.

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

БОГ И СЛОГА ТО СУ УЧИНИЛИ...

Српски добровољац на стражи

На положајима око Лебана. Пошто су у тешким окршајима комунистичке банде биле разбијене, добровољци и национални четници су се одмарали на својим положајима очекујући наређење за напад. Да се не би људство излагало сувишном умору и непотребним дужностима, фронт према партизанима био је скраћен и сведен на непосредну околину.

Од Лебана према граници била су два добровољачка батаљона Плука; од Лебана према Пустој Реци био је наш IV пук док је сектор међу ова два пука заварвао потпуковник Кесеровић са својом четничком групом Корпуса. Његови су људи последњи дошли на нове положаје и од-

мах предузели потребне мере за обезбеђење.

Сунце се лагано клонило западу и носило жуђено окрепљење земљи и људима, док су се последњи борци утврђивали на новим положајима. Благо вечерње сунце миловало је влажну земљу, избачену из ровова — ископаних ту и тамо, док је исцпаљено рубље унијало много зноја са чела и тела намучених ратника.

Ноћ тиха и мирна. Ни гласа ни шума. Као за уживање створена. Само прохлада и свежина прожима тела оних што дановођно блију за добро других, особито сада, у овим временима. Нико од бораца није очекивао никакав напад, јер је већ неколико дана владало неко прећутно затишје. Али се није заборављало да може бити изненађења и препада.

И звиста. Нешто око пола два по поноћни напад је почео: одједном на свим секторима — и на наше добровољачке положаје као и на Кесеровићеве четнике. Напад је био смишљен лукаво и плански припремљен. Партизани су требали да се пробију тамо где је најслабије и онда учино оно што они желе.

Силна ватра засипала је брдо. Грмело је страшно тамним дубравама. Изнад наших глава куршуми су певали своју паклену песму. Светлећа муниција замљивала је команду. Партизани су љубљили ураганску ватру док су четници штетљиво гађали у циљеве пред собом и околосте. Трогодишња борба научила их је да штеде сваки метак, и то је њима прешло у налик.

Ми смо ослушкивали. Напади на наше положаје малаксавали су док су према четницима били све жешћи. Ми нисмо могли да чекамо. Знали смо где су четници; осећали смо нападне партизанске положаје и почели ватром и знаших тешких бацача. И то у исто време са три разна положаја и као по некој нечујној и невидљивој команди. Јер је паљба њихова личила на плотун. Четници су тукли својим бацачима мало даље у партизанску позадину. Чуло се: „Ура!“ ту и тамо, ватра се стишавала и опет преносила на други терен и тамо почињала своја паклена причања. Прибраност наших бораца одбијала је све силовите налете партизана, што су желели да крушишу своју офанзиву на Србију једном величанственом победом.

Ватра је полако мењала своју жестину: са једнога сектора она се преносила на други, да би се опет изгубила у ноћну тишину и чекала на своје обнављање на другим, суседним положајима. Борба је трајала све до јутра. Удружене националне снаге сложиле су сатанску жељу да се ово парче мира, реда и безбедности запали и завије у црно.

Обилазимо попришта ноћашњих борби. Причамо о ономе што се ноћас одиграло. Наши су се борци добро показали. Интересују нас резултати четничке одбране. И убрзо и то сазнајемо.

Пред нама је начелник штаба групе корпуса потпуковника Кесеровића. Омален, онањена лица, прилично пристојно одевен. Црипурасто лице, пуно одважности и спремно на све показује радост због исхода ове ноћне борбе:

— Напали су нас, као и увек лукаво, подмукло. Тукли су нас ватром из даљине док се њихова јуришна одељења пребацивала према нама. Покушали су да нам пажњу привуку на другу страну и изненаде. Али, узалуд. Бог није дао да им успе ова лукавнина.

Шта хоћемо?

У овим драматичним, уплахираним и грозничавим моментима када се вихор рата све више разбешњава и све непосредније поново примиче нама има их који нас опет питају: шта ви добровољци сада хоћете?

Ми одговарамо: хоћемо оно што смо од самог почетка хтели и чему смо остали верни и у најтежим и најјезивијим ситуацијама кроз које смо пролазили;

хоћемо своју земљу, своју слободу, своја народна права;

хоћемо да из ове земље нестане свега оног мрачног, нездравог, онога што разгриза, поткопава и спутава народну снагу;

хоћемо да у овој земљи, која се поно окупала у праведничкој крви, никада више не дођу до изражаја они црни, похођљиви, лакоми и саможиви богачи који су од земље ванредно лепе и Богом благословене направили били своју прђију и извор сопственог богађења, док су у народне масе: и сељак, и радник и чиновник животарили мукотрпно вежући крај с крајем;

хоћемо да Србија процвета, да се српски народ сједини, да се у братској љубави повежу и збратиме све здраве снаге нације и да тако повезане и збратимљене почну нови живот и нову епоху наше историје у којој

неће моћи да дођу до изражаја ни подлаци, ни кукавице, ни профитери, ни мекушци, него само борци и јунаци, људи који су трпели, страдавали, жртвовали се и венули под теретом великих и тешких брига;

хоћемо нов дух, боље речено, разбуђени и оживљени дух предака, у земљи која је омеђена српским гробовима и поново натопљена српском крвљу;

хоћемо пуноћу социјалне правде, слободу рада, високо уважање човека који ради и ствара и оштре и немилосрдне казне за све оне који покушавају да човека радника, човека ствароца, човека слугу државе и нације, безобзирно и немилосрдно искоришћавају;

хоћемо једну земљу реда, промишљене управе, планског подизања нације и планског унапређења свих грана живота;

хоћемо да се у ову земљу врати наш Краљ и да око себе скупи борце и јунаке, који су и у овим мутним, тешким и страдалним данима оживљавали успомену на Њега, борили се за идеју монархије и гинули са Његовим именом на уснама у борби против Његових личних и наших општих злота.

Ето то је оно главно што ми хоћемо, зашто се залажемо и зашто се већ годинама

боримо. У тој борби ми нисмо попуштали иако смо много поднели и претрпели. И данас када видимо крајњи размах ове судбинске борбе, којој одавно провидимо смисао, знамо да изгматих облака, који се данас надносе над нашу земљу, сија велико сунце радости и слободе под чијим ће се зрацима истопити она спрега којој је главно да Србе истребљује и уништава.

Ми верујемо у народ, у његову живу и дубоку националну свест; верујемо у себе и у то да ћемо савладати сва искушења, јер је дошло до онога што смо сви очекивали — до пуне братске слоге свих националних снага које ће успети да савладају све препреке и да створе Србију наших снова.

Таква Србија је оно што ми хоћемо изнад свега.

Српски добровољци одnose заплећену муницију приликом тешких борби против партизана

— Како су тукли наши баџачи? — питао сам. Ми смо морали да водимо рачуна да не тучемо у ваше редове. Десило се тако да сте ви били у средини, а наши баџачи тукли са три суседна брда. Да нисмо кога од ваших повредили?

— А не; ви сте тукли беспрекорно. Таман тамо где је требало. А ми смо тукли у партизанску позадину јер нисмо имали јасан преглед ваших положаја. И дивно је било. Ову ноћ су добро осетили. А осетили су и моћ сложене браће. Откуда ће се мало друшке односити према удруженим српским борцима; четницима, стражарима и добровољцима.

— Да, стварно је да су осетили моћ братске слоге. А како је са вашим губицима? — питао сам даље, желећи појединости.

— Тројицу рањеника не узимам у обзир. Погинуо је наш друг потпоручник Јеротијевић, командант једне бригаде. Нека партизанка била се провукла у нашу позадину, и тамо је својим машинским пиштољем стварала забуну. Једнога тренутка нашла се у близини пок. Јеротијевића и устремила на њега. Он је то опazio, потрчао ка њој и зграбио за цев од њеног машинског пиштоља. Али, партизанка је била бржа. Само секунду пре она је повукла окидач и наш друг пао је изрежетап. Она је убијена, али ни стотине тих проданих душа не могу да нам отплате смрт овог нашег најхрабријег официра.

— А са њихове стране било је мртвих?...

— Не знамо тачно колико. Њима је једино познат тачан број мртвих и рањених, што су их они одвели. Баш мало пре разгледали смо детаљно бојиште. Тамо је пуно крвавих трагова, спреме, па чак има делова присутних мозгова. Пред нашим рововима остало је седам мртвих бандита. Међу њима и једна партизанка — лепа као лутка. Нека висока појава, лепо одевена, једном речју: тело лепо али је душа црна. Баш тим својим чарима пошла је да прибави пуну меру задовољства и сладострашћа...

— Ето, драги наши саборци, то је дело слоге Србичове. Кад

год будемо сложни — ми ћемо чуда стварати. Будемо ли се свађали, нас ће свако моћи тући. Где год прођете свакоме реците да је ово дело Божје помоћи и братске слоге и укажите на спасоносност, благотворност и животворност оваквих братских подухвата и борби!

Враћао сам се полако својим друговима, резимирајући све ово што се данас и ноћас одиграло међу до сада закрвљеном браћом и душа ми се веселила. Ишао сам на место нових окршаја и борби док ми је у ушима звонила завршна реченица нашег данашњег разговора: „Бог и слога то су учинили!“ Она се невидљиво и са пуно животодавне снаге распростирала преко брда и долина, преко поплањених села и опустелих кућа, спремајући се да донесе много добра, среће и истинског благостања ојађеним душама свих Срба, намученим много због својих непромишљености.

Живојин Рад, Првуловић, каплар-добровољац

Српски добровољци су спремни...

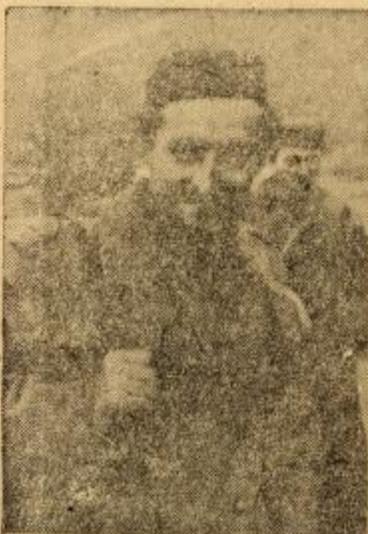
У веселом расположењу, препричавају се догађаји из борби са партизанским бандама...

За оздрављење од тешких невоља мора да заструји у свима правцима народног живота одушевљење и вера, осећање народне заједнице и дужности према њој, морају да завладају закони разума, правде, пожртвовања. Нико се не може и не сме поставити изнад овога. А људи који руководе животом народа српског морају бити безусловно предани постављеним циљевима, одани народним тежњама, до крајности самопожртвовани, несаломљиво издржљиви и карактерни. Они морају имати јасан поглед на дужности које су им поверене и чврсту вољу да сломају и савладају сва тешкоће.

Један део запленаог оружја од партизана

САМОУБИЦЕ

ЈЕДАН ОД СТАРИХ И ОПРОБАНИХ АНТИКОМУНИСТИЧКИХ БОРАЦА ИЗ РЕДОВА ЦРНОГОРСКИХ ДОБРОВОЉАЧКИХ ПУКОВА

(Фото: А. В. ст. С.Д.К.)

Епидемија самоубиства проширила се у току последњих дана. И Финска је замолила за примирје. У случају Финске лако можемо разумети зашто је она одустала од своје раније одлуке да се бори до краја: два узастопна рата сломила су дух и овако јуначког народа, и поред тога што је морална и материјална помоћ немачких дивизија била од великог значаја. Али психички притисак на Финску је био неподношљиво тежак.

Совјетска Унија је ударила оружаном снагом и претила; такозване велике демократије захтевале су од мале финске демократије да попусти пред комунизмом. И, најзад, братска Шведска саветовала је Финској да не наставља борбу, из тог простог разлога што шведска неутралност кроз цео рат била

је само камуфлажа симпатија према коалицији.

Фински народ је подлегао притиску, иако не на концу својих снага, ипак скоро на концу. Али Бугарска је извршила једно политичко салто мортале и не покушавају да се брани од политичких захтева који значе катастрофу за бугарски народ. Влада Багрјанова је испољила наивно веровање да је у овом рату довољно сићи са папуче вагона, да би се прекинуо покрет у раније изабраном правцу. Онај који силази са папуче, тај се нађе између два воза који јуре у два различита правца. У том узаном простору негде између два вихора нема могућности да се одржи. Од мора пасти. Бугарска је већ пала.

Није успео ни румунски покушај да се са картом једног воза пребаци на папучу другог во-

за. Овај акробатски трик је катастрофалан по румунску државу. Совјетска Унија гази ту земљу и тај народ.

Горка судбина ових држава не оспорио даје једну чињеницу, ко ја треба да стоји пред очима свих народа: сваки ко је по слободном избору или силом околности ушао у блиндирани воз Европе, треба да остане у том возу до краја, нарочито сада код те страшне брзине са којом иду возови иу одлучним тренутцима светских збивања нема силажења из вагона.

Узалудне су све наде и спекулације на могућност сукоба између Британије и СССР. Узалудне не зато што је тај сукоб немогућ. Баш, напротив, он је веома могућ, али не у догледном времену. И зато не може бити никаквог олакшања за нашу земљу, јер би последице таквог су-

коба могле бити искористићене много доцније, него што би се испољиле последице комунизма. Једино што нас може спасти — то је национална слога и борба против комунизма унутрашњег и спољног.

МЕС.

ПРАВДА ДРЖИ ЗЕМЉУ И ГРАДОВЕ: то мора бити један од основних закона државног и друштвеног уређења у сутрашњој слободној, препорођеној заједници српскога народа.

Сваком оном што му припада, а не сваком једнак део. Сваком по заслуги. Рад је мерило свих вредности, и то рад као допринос појединца општој ствари заједнице.

ПОСТАНАК „СРБИЈАНКЕ“ И ЈЕДАН СКАНДАЛ

— Одломак из биографије Симе Милутиновића-Сарајлије —

За време кратке али славне и пресудне војне Милошеве за слободу Србије. Сима се налази на побуњеничким фронтима у пратњи Милошевог брата господара Јована. Господар Јован указује велику пажњу своје секретару и често му притиче у помоћ кад се важе у финансијској невољи. Зато ће му после бивши секретар посветити своје велико дело „Историја Србије“.

После мира са Турцима, када је Србија поново одахнула од зулумарског режима. Сима Милутиновић прима писарску дужност у Народној канцеларији.

Трогодишњи расанак са родитељима чини га све више носталгичним. Сад, када су се ударили темељи слободи његовог отаџбине, могао је потражити своје најмилије. Пред кнезом Милошем он ће олакшати своје ожаљено срце, са сузама у очима, и добити пасош за иностранство. Године 1817 полази низ Дунав за Бесарабију у чијем су главном граду Кишеневу живели његови родитељи као емигранти Број српских емиграната у Кишеневу био је знатан.

У путу низ Дунав мимоиће се Због тога се зауставља у Видина оцем који те такође био пошао да тражи свога јединца. Ну, Лута градом који ће имати великог удела у његовом уметничком животу. Непознат у непознатом месту изазад стиче познанство имућног и доброг Турчина Мехиен-барјактара „правог господарића“ као сам каже. Турчин прима Симу у свој службу, а да му у близини Видина да чува баштованлук.

Два месеца је провео у природи. Осетио се наједном „у своје елементу, као птица у гори“ он који никако није могао мировати и који је тешко подносио самоћу.

У песми „На питање шта све сам радио, одговор“ његошевски слави самоћу видинску у којој је букнуло његово најчистији песнички пламен:

Од самоће ништа слађе нејма:
Велих душа у њојзи је пиће...

Његова душа „у небеса лети. Облиће сунце, месец, звезде...“

Пошто се тако осећао као птица у овој доконости, то је и — пропевао. Дух је стао опет да превире налазећи израза у узвишенијем књижевном раду, у поезији.

Овде, у Видину, испевао је најлепше своје лирске песме и чак је написао план за један спев. Кад је с јесени прешао у град и био примљен за учитеља хришћанске школе, према овом плану, написао је „Тројестарство“, које доцније посвећује чувеној српској сликарки Катарини Ивановић.

Али за родитељима га највише срце боли. Одлазе им шаље у Бесарабију стихове пуне чежње не измерне синовље љубави:

„Нема ноћи нити санка
Кад се с вама не састајем,
Кад вас душом не загрљам...“

На Симу се сада изненада сручи нова несрећа. Турци га у Видину осумњиче да је у вези с Хетеријом, грчким тајним друштвом за ослобођење свих хришћана од отоманске деспотије. Му чење у видинским и букурештанским тамницама.

Два се некако Сима искобелељао из ове смртне опасности. куптен је као невин и чак је добио новчану оштету у дукатима.

Тамнујући и патећи се био је ослабио много. Здравље опоручило, родитељи далеко, једино је слакшање налазио у поезији. Годину дана од полетка из Србије за Бесарабију, он се враћа у Србију да прибегне снагу за нове путеве кроз живот.

Кнез Милош се сажали слушајући дирљива правдања и упута

га брату својем господару Јеврему у Шабац. Већ идуће године Јеврем даје пасош и путни трошак својем писару који хита Бесарабију. Тамо заиста једва једном налази старе родитеље. Радости није било краја. Он је доцније причао да је овом приликом најслађе сузе пролио на грудима својих родитеља.

Пише Вуку да не штампа песме, које му је послао из Видина. Требало би још да их прегледа, дотера. Мушички га препоручује да напише бугарску граматичку и речник поред Вуковог речника.

У Кишеневу је доласком српских избеглица живот постао занимљивији. Српски револуционари су предмет великог интересовања мештана, а руска влада их је новчано помагала да би могли живети ван своје домовине.

У овој атмосфери бурних духова Сима је нашао инспирацију за обилан рад на књижевности. Он започиње своје главно животно дело, свој еп „Србијанку“ и осећа још једном и најјасније да је створен за луталицу. Дух се расипа између многих идеја пуних крајности.

У „Србијанки“ је историја Србије у стиховима од 1804—1825 г.

Читајући је онима који су учествовали лично у многим подвизима које она слави кроз 109 епских песама. Сима је плакао од одушевљења. Маршијалне српске војводе, иако ба широк потпуно разумевале бујице митолошких фраза којима су се величала њихови ратнички подвизи, иако су једва себе назирали под именима милолошких грчких јунака, ипак су честитали Сими и тражили да им стално чита „Србијанку“. Они су уживали у патристичности читаоцевој, у његовом начину изговарања, у његовом одушевљењу.

Скупивши нешто помоћи од извесних познатика, Сима напушта Кишенев, град у коме је провео шест година, најдуже време у једном месту. За ово време умрла му је и мајка и сада је отац остао сам. Полазећи 1825 године за Лајпциг да штампа своју „Србијанку“ Сима се јединој опростио са старим оцем кога више никада неће видети.

У Лајпцигу, без познанства, није било лако снаћи се. Пише Вуку за савет и чак прети у очајању да ће му избрисати име из спева, ако му не помогне. Вук сматра да је његов побратим сулуд човек.

Међутим код Колитара Сима добро стоји. Овај га високо цени и једном приликом чак гарантује за њега код бечке полиције. У зми и великој оскудици Сима дотерује рукопис „Србијанке“ и најзад се упознаје са издавачем Брајткопфом, а преко овог и са Вилхелмом Герхардом, познатим лајпцишким трговцем, љубитељем књижевности и уметности.

Утицајем и уз сарадњу Сими Герхард издаје „Вилу“ у којој доноси превод српских народних песама и јуначких прича. Он много цени Симу и помаже му да стекне познанство са Уланом, Гримом, Амалијом Талфи, преко писама, и самог Гетеа.

Герхард је имао намеру да преведе и „Србијанку“, али је превео само неколико песама из ње. Мора да се и преводилац увлачио замашеног стила овог гломашног дела у четири књиге.

Крећући се овде у образованим круговима, Сима наједном осети како је погрешно што је писмо сатире против Стевана Стартиновића. До тога није било, данас би и он, мислио је, имао диплому универзитетску у пену, имо би образовање које би више импоновало и њему и другима.

Да би се колико-толико утешио и стање поправио, он посећује предавања на медицинском и филозофском факултету. Када је једанпут држао предавање о српској народној поезији, одушевљено је своје слушаоце међу којима је била и госпођица Амалија Талфи, доцнији преводилац и пропагатор српске народне поезије. Њој ће Сима посветити 1827 своју „Зорицу“, књигу песама.

Али са Гетеом никако лично да се упозна. Успео је толико да га вајмарска кнегиња новчано помогне. Задовољно се смешио, јер је могао платити дуго не плаћану кирију за стан и тако бити миран од полицијског гоњења.

Ова помоћ је брзо ишчезла и зруку које никада нису знале да се скупе кад је новац у њима. Данна гладује, бави се неуспелим изумима најпрактичнијег плуга итд. Оставши без пребијене паре, завалио је из гласа. Вапај је одјекнуо једино у златном срцу побратима Вука један идеалан паћеник. Хитно Вук „ситну књигу пише“ па је шаље српском кнезу Милошу.

Мало је било Вуку што и сам светлом кнезу није давао никакво мира вечним кукањем за који цванцик или дукат на рачун своје потоње славе којом ће се поносити и отаџство, већ ево моли и за једног другог.

Али пустимо самог Вука нека на свој занимљив начин изложи овај део историје песника „Србијанке“.

У једном писму 1827 године, упућеном Лукијану Мушичком, Вук, између осталог, каже:

„О Србијанки Симе Милутиновића не ћедосте ми ништа писати; а до сад може бити да вам је тамо (манастир Шинштовац) дошао и списатељ њезип. Да је он више од пола луд, ја сам то видео још из његови писама што му је писао из Липкоје; али да је уз то рђав човек, то нијесам могао мислити...“

Тако је чудни песник завршио своје прво знаменито боравање у Лајпцигу. Али он је ипак напустио Лајпциг са штампаном „Србијанком“. Главну помоћ му је указао један Бугарин, Христифор Хаџи-Иванов, студент медицине из Свиштова, кога је Сима знао одушевити за своје ремек-дело. Сима му је за то посветио „Србијанку“.

ЈОВАН РИСТИЋ КАО КЊИЖЕВНИ КРИТИЧАР

После Вука Караџића први је почео његовати књижевну критику код Срба Јован Ристић, доцнији државник. Оставио је рано књижевност ради политике.

1856 објавио је Ристић у Српским новинама „Отворено писмо Г. Јовану Ст. Поповићу“ као приказ на Стеријину збирку песама „Даворје“. Између осталог ту је млади Ристић (25 година стао) рекао: „И доиста, да књижевност српска од вас ништа друго нема до ово Даворје, оно би вам у стању било испунити ову праведну жељу и предати вас помену, кое никакво време неће избрисати моћ... Али колико је и ван тога, дела ваши, у којима се плодност душевних дарова, обилна једрина мисли и осећања и мужко постојанство на чела ваши огледа!“

Када се 1868 скинула потпуно забрана употребе Вуковог правописа у Србији, за 14 дана свуда се већ писало новим правописом, јер је готово сва млада интелегенција била из Даничићеве школе!

УВЕЧЕ ДОК СЕ ВРАЋАМ КУЋИ АЛЕКСАНДРОВОМ УЛИЦОМ

ЗДЕНКИ ЈАЊУШЕВИЋ

Вечерас уз тај булевар ходам,
нада мном платани крше руке,
и чиви ми се:
то схрван борац
уморном, болном ногом газим
кроз неке бивше, кроз разграђене
славолуке.

И ја му тихо, тихо зборим:

Слушај, кад тако висок улицом овом крчеш,
цео плочник звони од твога дрвеног ђона,
мрак је и људи не виде да плачеш,
да руком тешком бришеш сузе
и тражиш беле видике за црним завесима
свог мртвог небосклона.

Сети се, ти ниси ни Вијон нити Роберт Давид,
макар писао песме тужне тако,
сељак си и грмаљ, и ништа више, и ништа више
па кад лето мине и најћу јесење кише
и облаци се надвију над овим градом
зажелећеш се куће у којој си први пут заплако
и неба оног модрог
над твојим жутим
виноградом.

А сад је небо црно, све црно,
Још само негде, још само негде
у теби жижак
није утрно.

Никога нема, мрак је, па нема ни сенке,
и залуд тражиш месец по видик
и зовеш неког рукама обема
да се сети ваших бивших дана
и дође вечери ове
на неке тужне
на твоје давне
теревенке.

Видиш само како трамвајска жица
расипа зраком звезде хладне, плаве,
а да ли можеш да их скупиш
и метнеш их на нека драга чела
крвава, несесела,
и направилш блистав венац
за неке мртве, беле главе.

Сад ходаш, тако болан, са рукама на челу,
и слутиш: та ноћ, ко стражар, на те гледа,
и друм ти је оградил
широким ланцем
дрвореда.

Кораци, па кораци
и тужбалице зрикаваца већ око себе чујеш,
или то, можда, живаде знају
вечерас горко да тугујеш
за брдом неким, за пољем неким,
где су ти, давно, у заранке,
зрикавци певали успаванке.

И ти би, тако болан, хтео да похрлиш
у кућу једну белу, у авлију старијску,
да их љубиш,
синовски да их загрлиш.

Па онда, једно сазнање тужно:
ти ниси више дете,
а ниси ни Вијон, ни Роберт Давид,
макар писао песме тужне тако.
Па кад лето мине
и најћу јесење славе, свадбе, браћа,
и облаци се надвију над ове ширине,
уместо овог платановог грађа
што те путем прати,
зажелећеш се куће где си први пут заплако
и неба оног тешког
што јесен сноси у наручју мокром
на твоја орања.

Али вечерас,
вечерас уз тај булевар ходам,
уморна тела, уморне руке,
кој сломљен борац
кроз неке бивше, кроз разрушене
славолуке.

МИЛОШ ВЈЕТРЕНИЦА

Лукијан Мушицки и беда књижевника

Творац великог начела правописа српског језика: „Пиши као што говориш, а читај као што је написано“, којим је Вук Караџић извојевао своју реформаторску победу, јесте српски књижевник Павле Соларић (1781—1821). Он је први формулисао овај велики принцип речима: „Најачије је устројено оно писмо, где како говори се тако пише се, и како је написано тако чита се.“

Павле Соларић је био у великом пријатељству са Доситејем Обрадовићем који га је много ценио, сматрајући га својим учеником чиме се Соларић јавно поносио. Сава Мркаљ (1783—1835), писац „Азбукопротреса“, назива Соларића „диком и милотом српском“, а Копитар га називаше „наш Соларић“. И Вук и Лукијан Мушицки били су пријатељи Соларићеви.

Соларић је последње године свога живота провео у великој оскудици, а умро је у Млацима и данас му се ни гроб не зна. Много старији од Соларића

други српски књижевник, Захарије Стефановић-Орфелин (1726—1785) зачетник повремене српске књижевности, издавач чувеног славено-српског магазина у коме се налази и први почетак српске књижевне критике, умро је, као и Соларић, у највећој сиротињи, „жељан хлеба и часног одмора“.

Лукијан Мушицки, који је и сам патео у животу, опевао је судбину ових несрећних српских књижевних пионира следећим стиховима:

Двојица, ах! бијаху при смрти другова плачни:
Бједа и туга и глад. Којим? Мари а' ко чут?
Који не хтеше њих за живота надгледати братски.
Молебни слушаг' њих глас, нисам откривати рад.
Који им за живота не даваше хлеба насуштна,
Шта ћ' тим по смрти слух? Њежна младежи, чуј!
Двојица та су: ОРФЕЛИН, СОЛАРИЋ, ви ћет' узданут'
Кротко и рећи, знам: „Лака им земљица буд'Г“

Невоља Радоја Домановића

Лета године 1898, за време министровања А. Борђевића, били су отпуштени сви гимназијски предавачи у Србији. Међу прима је ова одлука имала много погодила и суплента Радоја Домановића. Зато он пише из Јагодине професору Петру Петровићу:

»Драги г. Петровићу,
Иако знам да имате и сувише посла, ипак сам принуђен да се беш вама обратим.
Некако рђаво стојим материјално, те ми није могућно да до-

ђем у Ниш (где се те године налазила Скупштина са Владом) а и не знам били било какве користи.

Ја сам отпуштен, што већ знате пре мене, и хтео сам да дођем г. Министру и замолим га за извесне ствари.

Ви ћете бити добри као и до сада што сте, да ми пишете о о-вome што ћу Вас замолити и тиме ћете ми уштедети оно што бих потрошио долазећи.

Мисли ли г. Министар да отпушта учитељице, које су удате?

Да ли би моја жена могла до-бити Крагујевац за учитељицу где би нам било због куће лакше живети кад сам ја већ без службе, или Београд, где бих ја могао опет шта било редити и зарађивати, или Јарушице, село где мој отац живи? Јарушице не жели нико и овај ће садашњи учитељ тражити премештај.

Да ли би могло да се са њеним премештајем сврши до 15. августа? Ја бих још волео и било би ми угодно да је премести у неко село у околини Београда, али само близу, као Кнежевац што је.

Да ли је згодније да ја дођем лично г. Министру и молим за то или да пошаљем молбу? Кад би било најзгодније доћи и хоће ли моћи бити ваје од долажења?

Ја знам да је врло досадно одговарати на овако много питања, можда чак и смешних, па још ако човек има пречих и паметнијих послова, али ипак мислим да

ћете ми одговорити ме и најкраће, јер сте ме и до сада много у том погледу задужили. Ја Вам благодарим.

24 јула 1898 г.
Јагодина

Искрени поздрав,
Ваш поштовалац,
Радоје Домановић, пред,
Рача Крг., преко Карића, трг.м

Српски Краљ

Двадесет и једно лето је прошло
Од кад је на свет дошао Он!
И ево већ пуних тринај лета,
Како Он носи Краљевски Трон!
Претња Му беху орлови рата,
А Он ће мира днђи олтар!
Он види жељу Српскога духа
Живео наш млади Господар!!
Нек вољен, ведар и крепак
На много година управља Он!
И нека Свевишњи обаспе срећом
Наш Српски Краљевски дом.
Нек се кроз усклик топал и дуги
Србина правога зачује жар:
Нек живи наш љубљени Краљ

Петар Други!!

ЖИВЕО СРПСКИ ГОСПОДАР!!
НАДЕЖДА МИЛОВАНОВИЋ
уч. VII гим.

Преломих срце као ветар грану
С јесени у налету бесном
И дадох целог себе неизвесном
Кријући бол и љуту рану.

И подох тако опијен тугом
У жуђени живот нови,
Срце и радост све дадох другом
Путоказ беху ми снови.

И тако сад сам за све нем
И слеп ко браћа друга,
Од свега ништа не разумем
И од куд толика туга.

Ја само видим светла трњу
Задња светла у ноћи,
Све срља у ноћ црну
И све ће за увек проћи.

И зато сада ма где да се макнем
Чека ме патња дуга
А чегагод се, чегагод се такнем
Све је голема туга.

Сенке и људи, звукови, боје
Све се у једно слива
У прну радост младости моје
И бол све већим бива. —

Баваниште 1944. МИЛЕ БИСКУПЉАНИН

МАЛИ ОГЛАСИ СВАКА РЕЧ ДИН. 8.— ДРЖАВНА ТАКСА ДИН. 5.—

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу и заштитну легитимацију изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Јелисавета Нешић. 270 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену од начелства среза Жичког у Краљеву изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Радмила Борђевић. 271 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 1283 добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Радосав Јекић. 272 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из општине Таточине срез Крагујевачки, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Добрила Динић. 273 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 1 добивену из општине Белошевачке срез Крагујевачки, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Радосав Банковић. 274 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Која Павловић. 275 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Елке Остојенко. 276 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из општине Вучковачке, срез Гружански, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Богдан Богдановић. 286 2—3

ДОБИВЕНО сведочанство 1 разреда женске гимназије у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем исто за неважећу. Анђелија Ђурчић, родом из Кошува. 286 2—3

МОЈА ЖЕНА Вукосава Милошевић, са станом у Добрачиној ул. бр. 12 напустила је моју кућу и отишла незнано куд. Тражим од ње да се у року од 15 дана врати на продужење брачног живота, у противном повешћу бракоразводну парницу и од данас све дугове, које она учини међу признати. Јанићије Милошевић, предузимач из Крагујевца. 287 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 5148 добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Лепосава Милетић. 284 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 5147 добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Живко Милетић. 285 2—3

„Раде Неймар“
КУПОПРОДАЈА ИМАЊА
ДРАГОЉУБА ДОБРИЧИЋА
Краља Милана бр. 20
Тел. 27-796.

ПАЖЊА — БИЦИКЛИСТИМА — ПАЖЊА

„ИКА“

Стручна механика! — Врши све обшће поправке бицикла као и швајцовање, прављење нових превозних бицикла, Шандема и дамских бицикла, лакирање по вашем укусу, вулканизирање спољних и унутрашњих гума.

„ИКА“

ПРЕЦИЗНОСТ И СОЛИДНОСТ СУ НАША ДЕВИЗА. АНО ПОСЕТИТЕ НАШУ ФИРМУ ЗА ОПРАВЊУ БИЦИКЛА ИМАЋЕТЕ ИСПРАВАН БИЦИКЛ.

„ИКА“

Стручна механика — Гробљанска бр. 44
На позив телефона долазимо. Тел: 24-725

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 220 добивену из општине Маршић, срез Крагујевачки, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Радосав Стевановић. 278 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, оглашујем је за неважећу. Стевана Борђевић. 279 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, оглашујем је за неважећу. Недић Тихомир. 280 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 15323 добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Добривоје Илић. 277 3—3

Вајер-ов крст
ПРОТИВ БОЛОВА

Историја човека је историја бола. Неизмерне су патње људи изазване болестима, епидемијама и ранама. Данас је међутим човек победио бол! Модерној немачкој науци пошло је за рвом да болу успешно ставе на пут. Њена средства вису предвиђена само за мале свакидашње болове. Ово знају најбоље они, који се у сву наркозу подвргавају тежким операцијама које противчу без бола. Лекови који предвече в утврју пут на подручју сузбијања бола носе
„Вајер“ -ов крст.

ОГЛАС РЕК. О. БР. 1974 ОД 14.XII.1943